
Трибуна молодого науковця

УДК 351.77:341.232.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.14>

К. Ю. Гуз, ад'юнкт кафедри публічного управління
та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ ПРАВО НА МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я МВС УКРАЇНИ

Стаття присвячена ґрунтовному аналізу нормативно-правових актів України з метою врегулювання сфери медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України. Доведено необхідність удосконалення чинного законодавства до норм міжнародно-правових актів, що врегульовуватимуть досліджувану автором сферу. Обґрунтовано, що міжнародно-правовими стандартами у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України є відповідні принципи та норми, що зафіксовані у міжнародно-правових актах та, які формулюють зміни та обсяги основних прав людини на медичне обслуговування та реабілітацію у процесі надання медичної допомоги в цілому та визначаються правовими нормами для національної політики у цій сфері. З метою удосконалення нормативно-правового адміністрування у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України автором запропоновано згрупувати їх у наступні класифікаційні групи: акти, норми яких врегульовують медичне обслуговування осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України; акти, норми яких врегульовують реабілітацію осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України; акти, норми яких встановлюють юридичну відповідальність за порушення норм у сфері медичного обслуговування осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України; акти, норми яких встановлюють юридичну відповідальність за порушення норм у сфері реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України. Разом з тим, під нормативно-правовим адмініструванням сферою реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України автор розуміє сукупність нормативно-правових актів, які врегульовують відповідні суспільні відносини між органами публічної адміністрації та особами з обмеженими властивостями, які мають право на реабілітацію в закладах охорони здоров'я МВС України та право на рівний доступ до передбачених реабілітаційних послуг у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: охорона здоров'я, медичне обслуговування, реабілітація, органи публічної адміністрації, право на медичне обслуговування, заклад охорони здоров'я, Міністерство внутрішніх справ.

K. Yu. Guz. Normative and legal provision of administration in the field of medical care and rehabilitation of persons entitled to medical care in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

In the article, the author conducted a thorough analysis of normative legal acts of Ukraine aimed at regulating the field of medical care and rehabilitation of persons entitled to medical care in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The need to improve the current legislation to the norms of international legal acts that will regulate the area studied by the author is proven. It is substantiated that international legal standards in the field of medical care and rehabilitation of persons entitled to medical care in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are the relevant principles and norms fixed in international legal acts and which formulate changes and scopes of the main human rights to medical care and rehabilitation in the process of providing medical care in general and are determined by legal norms for national policy in this area. In order to improve regulatory and legal administration in the field of medical care and rehabilitation of persons entitled to medical care in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the author proposed to group them into the following classification groups: acts whose norms regulate medical care of persons entitled for medical care in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; acts, the norms of which establish legal responsibility for violations of norms in the field of medical care for persons entitled to medical care in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. At the same time, under regulatory and legal administration in the field of rehabilitation of persons who have the right to medical care in health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the author understands a set of regulatory and legal acts that regulate the relevant social relations between public administration bodies and persons with limited properties, who have the right to rehabilitation in health care institutions

of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the right to equal access to the provided rehabilitation services in the field of health care.

Key words: health care, medical care, rehabilitation, public administration bodies, right to medical care, health care facility, Ministry of Internal Affairs.

Постановка проблеми. Становлення України як демократичної, соціальної та правової держави [1] означає, що вона визнає людину найвищою соціальною цінністю, своє призначення вбачає в забезпеченні загальносуспільного миру та злагоди, у наданні соціально вразливим категоріям осіб необхідної підтримки (допомоги) для забезпечення кожному гідного рівня життя. Поступ нашої держави до демократичних та соціальних перетворень тісно пов'язаний із процесом утвердження принципу соціальної держави, через що він набуває вищої імперативної сили і стає загальнозначущим, зокрема і щодо соціальної спрямованості законодавства [2, с. 13; 3, с. 23]. Право на медичне обслуговування та реабілітацію осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України належить до конституційного права людини і громадянина, а необхідність його забезпечення сформульована на міжнародному рівні. Здійснивши аналіз міжнародних нормативно-правових актів, які ратифіковані в Україні та котрі врегульовують нормативно-правове адміністрування у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України, вважаємо за доцільне перейти до чинного національного законодавства у досліджуваній сфері.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо дослідження сфери медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України були предметом дослідження науковців В. Авер'янова, І. Бухтіярової, В. Галуцька, Т. Коломоєць, В. Колпакова, О. Кузьменко, О. Стрельченко, В. Стеценко, С. Стеценка, І. Сенюти, В. Радиша, В. Пашко та ін. Щодо питання міжнародно-правового адміністрування сферою медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування та реабілітацію в закладах охорони здоров'я МВС України науковцями не достатньо досліджено.

Формування мети статті. Метою статті є надання ґрунтовної характеристики нормативно-правового адміністрування сфери медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України.

Виклад основного матеріалу. Основним Законом України, який має найвищу юридичну силу, є *Конституція України*. Саме на її основі приймаються усі законодавчі та нормативно-правові акти. У ст. 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; ст. 27 Конституції України гарантовано право кожного захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань; ст. 49 Конституції України встановлює, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [1]. З метою деталізації положень Конституції України, що гарантують право на медичне обслуговування та реабілітацію осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України та осіб з інвалідністю, котрі частково визначені у законах України та інших нормативно-правових актах України норми яких необхідно детально розкрити та з'ясувати специфіку їх адміністрування у досліджуваній сфері.

З метою удосконалення нормативно-правового адміністрування у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України необхідно їх згрупувати у наступні класифікаційні групи:

- акти, норми яких врегульовують медичне обслуговування осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України;
- акти, норми яких врегульовують реабілітацію осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України;
- акти, норми яких встановлюють юридичну відповідальність за порушення норм у сфері медичного обслуговування осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України;
- акти, норми яких встановлюють юридичну відповідальність за порушення норм у сфері реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України.

Розглянемо їх більш детально. Основоположним законодавчим актом, який врегульовує загальні засади медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України є Основи законодавства України про охорону здоров'я. Саме Основи регламентують те, що кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя. Вони визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюють суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього

активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості [4].

Характерологічним законодавчим актом у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України є Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», який визначає правові, організаційні та економічні засади проведення реабілітації особи з обмеженнями повсякденного функціонування у сфері охорони здоров'я з метою досягнення та підтримання оптимального рівня функціонування у її середовищі. Закон визначає певний перелік категорій, яким надається реабілітаційна допомога, а саме: особи з обмеженнями повсякденного функціонування; особи, у яких захворювання, травми, вроджені порушення або інші стани здоров'я можуть призвести до обмеження повсякденного функціонування або стійкого обмеження життєдіяльності [5].

Потрібно також відзначити те, що Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» визначає державні фінансові гарантії надання необхідних пацієнтам послуг з медичного обслуговування (медичних послуг) та реабілітації у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами ... та медичних виробів (включаючи допоміжні засоби) за рахунок коштів Державного бюджету України за програмою медичних гарантій [6]. Проаналізувавши Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» ми встановили, що п. 1 ст. 1 потрібно доповнити наступним змістом у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами та психічними розладами, які отриманні під час військових дій.

Це підтвердить те, що саме програма фінансових гарантій міститиме і покриватиме витрати на реабілітацію запропонованої категорії осіб.

У зв'язку із удосконаленням чинного законодавства у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України, вважаємо за доцільне також ст. 12-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» доповнити наступним змістом медична допомога та реабілітації в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, особам....

Необхідно також відзначити те, що ст. 7 Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» визначає, що «нормативно-правові акти, які стосуються ... медичного забезпечення осіб з інвалідністю, розробляються за участю громадських організацій осіб з інвалідністю». Зазначена норма законодавства, за умови її реалізації відповідними органами публічної адміністрації є гарантією відповідності чинного законодавства потребам осіб з інвалідністю в частині права на охорону здоров'я, в тому числі й осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України [7].

Актуальним питанням є формулювання у ст. 36-38 Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [7] гарантій медичного забезпечення, яке полягає у забезпеченні медикаментами, технічними й іншими засобами, надання послуг по медичній реабілітації, забезпечення санаторно-курортними путівками, конкретизовано види технічних та інших засобів реабілітації і виробів медичного призначення, що надважливо для медичної практики тощо.

Водночас, міжнародно-правові акти, які ратифіковані Україною у межах забезпечення прав людини на належне медичне обслуговування та реабілітацію формулюють принцип доступності у відповідності до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. Але попри ці міжнародні норми у ст. Закону України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» у сформульованих напрямках розвитку охорони здоров'я у сільській місцевості відсутні жодні особливості, які торкаються розвитку охорони здоров'я у сільській місцевості осіб з інвалідністю, в тому числі й осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України.

Саме тому, на виконання ратифікованих міжнародних норм та приведення чинного законодавства України до міжнародних європейських стандартів, вважаємо за доцільне до ст. 3 Закону України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» із назвою «Основні принципи розвитку охорони здоров'я у сільській місцевості» внести доповнення, а саме:

доповнити статтю пунктом 7: «застосовуються принципи належного пристосування та ефективного дизайну»;

статтю 4 із назвою «Основні напрями розвитку охорони здоров'я у сільській місцевості» слід доповнити пунктом 11 наступного змісту: «наявності та усуненні перешкод, які заважають реалізації прав осіб із обмеженими можливостями на отримання медичного обслуговування, реабілітації, отримання виробів медичного призначення, різноманітних протезів та інших засобів реабілітації, незалежно від їх соціального статусу».

Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» формулює основні правові основи надання державної соціальної допомоги особам з інвалідністю, в тому числі й осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України, а також надання державної соціальної допомоги на догляд [8, ст.ст. 6, 7].

Законом України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» визначено основні засади створення правових, соціально-економічних, організаційних умов для усунення або компенсації наслідків, спричинених стійким порушенням здоров'я, функціонування системи підтримання особами з інвалідністю фізичного, психічного, соціального благополуччя, сприяння їм у досягненні соціальної та матеріальної незалежності [5].

Я стає помітним із проведеного ґрунтовного дослідження загальних законодавчих актів щодо медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України ми вважаємо за доцільне згрупувати їх у наступні класифікаційні групи: а) акти, які спрямовані урегулювання організаційно-правової побудови органів Національної поліції України; б) акти, спрямовані на забезпечення медичного обслуговування осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України; в) акти, спрямовані на реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України.

Водночас, аналіз нормативно-правових актів дає можливість засвідчувати те, що у даній проблематиці присутня безвідповідальність органів публічної адміністрації у процесі реалізації закріплених законодавчих приписів, які регламентують належну процедуру реалізації та шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми.

У зв'язку із удосконаленням законодавства у сфері медичного обслуговування та реабілітації в закладах охорони здоров'я МВС України потрібно виокремити такі проблемні моменти як: а) посилення адміністративної відповідальності за порушення прав, свобод та законних інтересів осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України; б) забезпечення соціальним захистом, одиноких осіб, які потребують медичного обслуговування та реабілітації; в) формулювання механізму реалізації забезпечення осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України медичним патронажем за місцем проживання або за місцем їх постійного перебування тощо.

Також неопосередковане відношення щодо нормативно-правового адміністрування у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб в закладах охорони здоров'я МВС України має Указ Президента України «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю» № 553 від 13 грудня 2016 року Кабінету Міністрів України було доручено підготувати та внести в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо [9].

Паралельно, відзначимо, що порядок забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні засоби реабілітації; перелік технічних та інших засобів реабілітації, якими забезпечуються особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші окремі категорії населення; перелік технічних засобів реабілітації для осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення, за які може виплачуватися грошова компенсація їх вартості затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні засоби реабілітації, переліків таких засобів» від 5 квітня 2012 р. № 321 [10].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року» задекларовано, що реалізації прав і задоволення потреб осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України повинна здійснюватися на рівні з іншими громадянами для поліпшення умов їх життєдіяльності згідно з міжнародними нормативними актами. Саме запропонований акт забезпечує реалізацію принципу рівноправ'я та виключає принцип дискримінації за ознаками інвалідності та іншого соціального стану.

Наступним відомчим нормативно-правовим документом у сфері медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування та реабілітацію в закладах охорони здоров'я МВС України є «Інструкція про порядок медичного обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України» наказом МВС України від 03 червня 2016 р. № 462 визначає порядок медичного обслуговування певних категорій осіб, яким таке право встановлено відповідно до законодавства, та порядок їх прикріплення до закладів охорони здоров'я МВС України [11].

Із зазначеного треба відзначити те, що відомчими чинними нормативно-правовими актами, окрім охарактеризованих, які врегульовують основні питання щодо медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування та реабілітацію в закладах охорони здоров'я МВС України є:

Положення про організацію медичного обслуговування особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ та військовослужбовців Національної гвардії України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та ведення реєстру МВС України цих осіб [12];

Інструкція про організацію медичної реабілітації та санаторно-курортного лікування в Міністерстві внутрішніх справ України [13];

Інструкція про порядок проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів у системі МВС України [14];

Інструкція про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення в системі МВС України [15];

Порядок організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я [16];

Типове положення про реабілітаційне відділення, підрозділ [17];

Типове положення про мультидисциплінарну реабілітаційну команду [18].

Треба відзначити, що під час проведення реформ у МВС України у процесі яких було ліквідовано внутрішні війська МВС України, створено Національну гвардію України, створення територіальних органів Національної поліції України та територіальних медичних об'єднань МВС по областях та м. Києву, а також припинення діяльності відділів (служб) медичного забезпечення ГУМВС (УМВС) України в областях та м. Києві тощо, розглянуті нормативно-правові акти, які врегульовують сферу медичного обслуговування та реабілітації в закладах охорони здоров'я МВС України не удосконаленні та не приведені у відповідність до чинного законодавства України.

Підводячи підсумок вищевикладеному, хочеться відзначити те, що існуюча система нормативно-правового адміністрування сфери медичного обслуговування та реабілітації осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України та врегулювання суспільних відносин, які виникають у процесі адміністрування у цій сфері потребують якнайшвидшого врегулювання їх через значну розгалуженість актів, а також через велику кількість прогалин та колізій у процесі реалізації права на охорону здоров'я визначеної категорії осіб, що потребують обслуговування у закладах охорони здоров'я МВС України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: науково-практичний коментар / В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулін та ін.; ред. кол. В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевий та ін. Харків: Видавництво «Право»; К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. 808 с.

2. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.

3. Стрельченко О. Г., Гуз К.Ю., Бухтіяров О.А. Реабілітація осіб, які мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України: теоретико-правова характеристика. *Правова позиція (правонаступник наукового журналу «Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право»)*. 2022. Випуск 2 (35). С. 22–26.

4. Основи законодавства про охорону здоров'я України : Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ // *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. № 4. Ст. 19.

5. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України 3 грудня 2020 року № 1053-ІХ. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 8. ст. 59.

6. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закону України від 19 жовтня 2017 року № 2168-VIII // *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5. Ст. 31.

7. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-ХІІ. *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1991. № 21. Ст. 252.

8. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю : Закон України від 18 травня 2004 року № 1727-ІV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004. № 33–34. Ст. 404.

9. Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю : Указ Президента України від 13 грудня 2016 року № 553 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553/2016#Text>

10. Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні засоби реабілітації, переліків таких засобів : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-p>

11. Інструкція про порядок медичного обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України : Наказом МВС України від 03 червня 2016 № 462 та зареєстрована в Міністерстві юстиції України від 02 липня 2016 р. за № 912/29042 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0912-16#Text>

12. Положення про організацію медичного обслуговування особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ та військовослужбовців Національної гвардії України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та ведення реєстру МВС України цих осіб : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 4 листопада 2003 р. № 1296. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0600-04#Text>

13. Інструкція про організацію медичної реабілітації та санаторно-курортного лікування в Міністерстві внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.11.2003 № 1296 (у редакції наказу Міністерства внутрішніх справ України 11.12.2014 № 1340) . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0600-04#Text>

14. Інструкція про порядок проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів у системі МВС України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.11.2003 № 1296. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0603-04#Text>

15. Інструкція про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення в системі МВС України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.11.2003 № 1296. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0604-04#Text>

16. Порядок організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. № 1268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#n11>

17. Типове положення про реабілітаційне відділення, підрозділ : *Постанова Кабінету Міністрів України* від 3 листопада 2021 р. № 1268. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#n11>

18. Типове положення про мультидисциплінарну реабілітаційну команду : *Постановою Кабінету Міністрів України* від 3 листопада 2021 р. № 1268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#n11>